JURIDISCHE HANDVATTEN
BEROEPSGEHEIM VOOR HULPVERLENERS

BIJ HET RAPPORTEREN AAN JUSTITIËLE MEDEWERKERS
BIJ DOORVERWIJZINGEN VAN MEERDERJARIGE DRUGGEBRUIKERS

Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw

Werkgroep Politie en Justitie

Brussel, 2012

Colofon

Deze nota is een update van de visietekst 'Rapporteren aan justitiële medewerkers bij justitiële doorverwijzingen van druggebruikers (2002)'.

De nota kwam tot stand in samenwerking met de leden van de Werkgroep Politie en Justitie van VAD.

Auteur

Tom Defillet, stafmedewerker VAD

Redactie

Joris Casselman (Prof. Emeritus KU Leuven)

Freya Vander Laenen (Professor IRCP Universiteit Gent)

Johan Put (Gewoon Hoogleraar Instituut voor Sociaal Recht (ISR) en Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC))

Met dank aan

De leden van de Werkgroep Politie en Justitie: Tom Beenaerts (BASIS), Joris Casselman (voorzitter), Eva De Bie (SODA), Dirk Dobbelaere (Dagcentrum De Sleutel), Annemie Faes (CGG De Kempen), Ann Ghoos (Broeders Alexianen Boechout), Roger Hamael (PC Ziekeren), Liesbet Hermans (CAD Limburg), Karine Mast (Broeders Alexianen Boechout), Marian Matthysen (Broeders Alexianen Boechout), Dominique Roos (PISAD), Hannelore Sanders (Ambulante Drugzorg Kompas), Jo Thienpont (De Kiem), Marnix Lowyck (MSOC Oostende) Marleen Van Himbeeck (Traject Aalst), Anniek Vanbriel (Katarsis), Freya Vander Laenen (UGent), Niek Vanmaeckelberghe (CGG Middelpunt West-Vlaanderen), Wim Vanspringel (CGG VAGGA), Damien Versele (De Sleutel),Wim Wouters (CGG De Kempen)

Verantwoordelijke uitgever

F. Matthys, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
Wettelijk depotnummer: D/2012/6030/25

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

Inhoud

Inleiding

Deze nota formuleert de juridische context, de standpunten en de blijvende vraagtekens rond het rapporteren van de hulpverlening[1] aan de justitiële medewerkers bij een doorverwijzing van druggebruikers.

We geven de algemene probleemstelling, de basisprincipes en de richtlijnen weer aangaande persoonsgerichte informatieoverdracht aan justitiële medewerkers bij een justitiële doorverwijzing. Wij pleiten ervoor dat alle hulpverleners op de werkvloer deze standpunten navolgen.

In het eerste deel wordt er ingezoomd op de probleemstelling. We bespreken tevens de randvoorwaarden voor een goede samenwerking. Nadien komt het juridisch kader aan bod. In het laatste deel bespreken we op welke manier de hulpverlener kan omgaan met dit juridisch kader en de centrale rol die de cliënt hierin speelt.

[1] We gebruiken in deze tekst de term hulpverlening als verzamelbegrip. Hieronder vallen tevens straathoekwerkers, welzijnswerkers, medewerkers in het kader van de alternatieve gerechtelijke maatregelen en straffen,… die werken met cliënten in de alcohol- en drughulpverlening.

Probleemstelling

Een gewijzigd repressiebeleid

In zijn reactie op problematisch druggebruik blijkt het strafrechtelijk apparaat het meer en meer als zinvol te ervaren om de hulpverlening in te schakelen. Met andere woorden de repressieve aanpak creëert ruimte voor behandelingsgerichte elementen.

In concreto betekent dit dat de justitiële sector in verschillende fasen van de strafrechtsketen een beroep doet op de hulpverlening. De vragen kunnen van zeer diverse aard zijn: spoed- of crisisopvang (doorverwijzing door politie, vrijheid onder voorwaarden), begeleidingsadvies (doorverwijzing door politie), behandeling of begeleiding als voorwaarde (praetoriaanse probatie, bemiddeling in strafzaken, vrijheid onder voorwaarden, internering, probatie, voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling), externe hulpverlening tijdens detentie, sociale re-integratie na de detentieperiode en gedwongen opname (zie bijlage 1,2,3).

Naar een goede samenwerking tussen de hulpverlening en de justitiële sector

Het hoeft geen betoog dat een gepaste doorverwijzing en duidelijke intersectoriële werkafspraken rond doorverwijzing en opvolging in het belang zijn van zowel het betrokken individu als de maatschappij. Een optimale samenwerking is dan ook van primordiaal belang. Zowel de actoren binnen justitie als de actoren binnen de hulpverlening winnen bij een doeltreffende samenwerking.

Momenteel wordt deze samenwerking evenwel nog gehinderd doordat beide sectoren, omwille van knelpunten van ideologische, juridische en organisatorische aard, nog te weinig op elkaar zijn afgestemd.

Een belangrijk knelpunt bij begeleidingen van druggebruikers die door de justitie zijn doorverwezen is de onduidelijkheid omtrent de rapportering en de toepassingsmodaliteiten van het beroepsgeheim van de hulpverlener. Gezien de informatie-uitwisseling geen doel op zich is, maar een middel om het gemeenschappelijk doel te bereiken, leek het ons aangewezen om meer duidelijkheid te scheppen in de materie.

Het belang van duidelijkheid en eenvormigheid

Deze tekst beoogt in eerste instantie binnen de hulpverlening zelf duidelijkheid te creëren over de eigen rapportering. Het is immers belangrijk dat hulpverleners op de werkvloer de visie van de eigen sector kennen. De toepassingsmodaliteiten van het beroepsgeheim, en de hieraan gekoppelde meldingsplicht, zijn in de praktijk niet duidelijk omwille van de soms te vage omschrijvingen in de wetgeving. Deze onduidelijkheid creëert niet alleen onzekerheid bij de hulpverlener over wat al dan niet aan de justitiële medewerker gecommuniceerd kan of moet worden, maar leidt ook tot verkeerde verwachtingen bij de justitiële actoren.

Eenduidigheid in de vorm van een algemene deontologische code omtrent beroepsgeheim kan een grote steun betekenen voor de hulpverleners op het werkveld. Zij worden immers ook door het publiek en de externe partners als één groep bekeken. Wanneer de toepassingen van het beroepsgeheim in het werkveld te uiteenlopend zijn, lopen we het risico dat het vertrouwen in de sector in zijn geheel op de helling komt te staan. Naast een individueel belang dient het beroepsgeheim dan ook een maatschappelijk belang.

Overigens zal een eenvormigere toepassing binnen de eigen sector in de toekomst ook een constructiever overleg inzake algemene intersectoriële afspraken mogelijk maken: eens er een transparantere samenwerkingsrelatie is gedefinieerd, ligt de weg open om concrete samenwerkingsprotocollen uit te werken. De alcohol- en drughulpverlening is vragende partij voor de opstelling van dergelijke protocollen volgens een eenduidig stramien en te volgen in alle

gerechtelijke arrondissementen. Wat de inhoudelijke invulling betreft, dient er –naast de toepassing van deze algemeen geldende afspraken- wel enige speelruimte te zijn voor variatie op grond van regionale eigenheden en proefprojecten.

Ten slotte - en dit is zeker niet het minst belangrijke - komt een duidelijke en eenvormige toepassing van het beroepsgeheim de cliënt zelf ten goed: de cliënt heeft het recht te alle tijde te weten welke informatie waar terechtkomt, of net niet terechtkomt. Het beroepsgeheim van de hulpverlener is dan ook een middel om de vertrouwensrelatie mogelijk te maken, ook voor andere potentiële cliënten.

Enkele randvoorwaarden voor een goede intersectoriële samenwerking

Om tot een goede samenwerking tussen de hulpverlening enerzijds en justitie[2] anderzijds te komen, formuleren we hier drie randvoorwaarden.

Welzijns- en gezondheidsperspectief

Een oriëntatie vanuit het strafrechtelijk apparaat naar de externe hulpverlening betekent dat de betrokkenen een kans krijgen om constructief iets aan hun probleemsituatie te doen. Een doorverwijzing naar de hulpverlening als voorwaarde voor een alternatief op veroordeling, bestraffing of detentie vervangt in die zin een strafmaatregel. In de beleving van de betrokken cliënten worden deze begeleidingen echter dikwijls nog wel als een straf ervaren.

Wanneer de justitiële medewerker voor een welbepaalde cliënt bewust een welzijnsbevorderend initiatief verkiest boven een louter justitiële maatregel, dan wil dit zeggen dat hij/zij, mits opvolging van de voorwaarden, zijn cliënt toevertrouwt aan de deskundigheid van de hulpverlener. Deze deskundigheid is gericht op het bevorderen van de psychische en fysieke gezondheid van het individu. De begeleidings- en behandelingsdoelen, die zowel medisch, psychologisch als sociaal van aard kunnen zijn, worden binnen een welzijns- en gezondheidsperspectief geformuleerd. De cliënt staat in dit hulpverleningsproces centraal. Het is de taak van de hulpverlener om het zelfbewustzijn van de cliënt en het nemen van weloverwogen levenskeuzes (o.a. druggebruik) te bevorderen.

Terreinafbakening

In de samenwerking met justitiële medewerkers wenst de alcohol- en drughulpverlening bovenvermeld uitgangspunt zuiver te houden. Werkend aan de persoonlijke gezondheid en psychische groei van de cliënt neemt de hulpverlener bijvoorbeeld geen stelling in over de illegaliteitspolemiek. De alcohol- en drughulpverlening wil werken binnen een duidelijk kader en met een strikte terreinafbakening. Beide sectoren hebben eigen evenwaardige, maar niet steeds dezelfde finaliteiten.

De rapporteringsmogelijkheden naar de justitiële medewerkers dienen dan ook op deze terreinafbakening gebaseerd te zijn. Wij pleiten ervoor dat het doorgeven van informatie steeds binnen een duidelijk kader gebeurt.

[2] We gebruiken in de tekst justitie / justitiële medewerker als verzamelbegrip voor alle medewerkers binnen de politionele- en justitiële sector. Hieronder vallen ondermeer politieagenten, justitieassistenten, magistraten, medewerkers van psychosociale diensten.

Erkende werkvisie

Terreinafbakening impliceert dat de justitiële sector de werkvisie van de hulpverlening erkent en omgekeerd de hulpverlening deze van justitie erkent. Voor de alcohol- en drughulpverlening impliceert dit dat naast de erkenning van (a) de finaliteit van het hulpverlenen ook de erkenning van (b) de eigenheid en (c) het beroepsgeheim cruciaal zijn.

(a) Erkenning van de **finaliteit** van het hulpverlenen als fundamenteel uitgangspunt: de alcohol- en drughulpverlening wil de specifieke positie van de hulpverlener louter als werker vanuit een welzijns- en gezondheidsperspectief gevrijwaard zien (zie hierboven).

(b) Erkenning van de **eigenheid** van het hulpverlenen als fundamenteel uitgangspunt, met begrip voor de specifieke kenmerken van de problematiek en haar implicaties voor de drughulpverlening:

   a. Druggebruik en –misbruik worden gezien als symptoom van problemen binnen verschillende levensterreinen. De hulpverlener zal dan ook niet eng focussen op het druggebruik zelf, maar tevens op de onderliggende en samenhangende factoren die het gebruik/misbruik initiëren en in stand houden. In de behandeling of de begeleiding wordt dan ook steeds geopteerd voor een geïntegreerde aanpak;
   b. Hulpverlening bij middelenmisbruik gaat uit van de actuele behoeften en mogelijkheden van de cliënt. De behandelingsdoelen kunnen in die zin variëren van harm reduction (schadebeperkende maatregelen) tot totale abstinentie. Totale abstinentie wordt dus niet steeds als ultiem behandelingsdoel geformuleerd. Indien volledige ontwenning haalbaar en gewenst is, zal dit het einddoel van de hulpverlening vormen. In andere gevallen kan gecontroleerd gebruik het behandelingsdoel zijn. Soms zijn vooral zorg en bescherming nodig of ligt de nadruk op resocialisatie. Harm reduction is vaak een belangrijke tussenstap in het hulpverleningsproces, soms is het ook de enige mogelijke en derhalve de enige zinvolle maatregel;
   c. Hulpverlening bij middelenmisbruik is een proces van vallen en opstaan en vraagt veel geduld en tijd. Werken rond motivatie en herval is fundamenteel. Motivatieschommelingen en herval worden niet gezien als een teken van slechte wil maar als inherent onderdeel van een veranderingsproces.

Het is belangrijk deze hulpverleningsvisie over de aanpak van cliënten met een drugprobleem aan de justitiële medewerker te verduidelijken en afspraken te maken over de integrale aanpak. Voor de justitiële medewerker is het immers belangrijk om te weten wat de alcohol- en drughulpverlening al dan niet opneemt in de begeleiding of behandeling.

(c) Erkenning van het bestaande **beroepsgeheim** van hulpverleners. Een schending van dit vertrouwen kan zeer nadelige gevolgen hebben voor het hulpverleningsproces met de individuele cliënt (individueel belang) en voor de gezondheids- en welzijnszorg in het algemeen (maatschappelijk belang).[3] Het fundamentele werkprincipe binnen hulpverlening is het opbouwen van deze vertrouwensrelatie met de cliënt. Dit vertrouwen vormt de hoeksteen van iedere hulpverleningsrelatie en is zowel een kwetsbare als een krachtige schakel in het bereiken van de begeleidingsdoelen. Artikel 458 van het strafwetboek dat de overtreding van het beroepsgeheim bestraft (zie bijlage 4), is voor de cliënt een belangrijke garantie voor het vrijwaren van het gestelde vertrouwen in de hulpverlener. Ook ten aanzien van gerechtscliënten wenst de hulpverlening op dit juridisch geregelde beroepsgeheim een beroep te doen, waarvoor respect vanwege de justitiële medewerkers wordt gevraagd. Het beroepsgeheim van de justitieassistent, advocaat of magistraat wordt immers ook niet door de hulpverlener in vraag gesteld.

[3] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 90.

In de Gemeenschappelijke Verklaring van de Interministeriële Conferentie Drugs (IMC Drugs) van 25 januari 2010[4] erkennen de bevoegde ministers onze visie:

> “Gegeven de vaststelling dat de strafrechtsbedeling niet is toegerust voor het oplossen van individuele drugsproblemen dient de samenwerking tussen justitie en de drughulpverlening verder gestimuleerd, dit op basis van een wederzijds respect voor elkaars – verschillende – finaliteit, en met inachtname van de essentiële randvoorwaarden, waaronder een absoluut respect voor het beroepsgeheim.”

---

[4] Bron: PCA - IMC DRUGS (2010) *Een globaal en geïntegreerd drugsbeleid voor België. Gemeenschappelijke Verklaring van de interministeriële Conferentie Drugs*, Brussel, 77.

Wetgeving, regelgeving en deontologie van het beroepsgeheim en rapporteringsrichtlijnen voor de hulpverlening

Wie is aan het beroepsgeheim gebonden?

Artikel 458 van het strafwetboek definieert wie er onder het beroepsgeheim valt. Vooreerst is er de zeer expliciete vermelding van *'geneesheren, heelkundigen, apothekers, vroedvrouwen en officieren van gezondheid'*. Verder is er de restcategorie *' en alle andere personen die in hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd'*. Daaronder valt ons inziens elke alcohol- en drughulpverlener die binnen het gezondheids- en welzijnsperspectief handelt.

We stellen heel duidelijk dat hulpverleners, die niet werkzaam zijn onder een justitiële opdrachtgever, wel degelijk aan het beroepsgeheim gebonden zijn. Tot deze groep behoren dus o.a. ook straathoekwerkers en AGM-medewerkers (alternatieve gerechtelijke maatregelen en straffen), al dan niet tewerkgesteld in het kader van de preventie en veiligheidscontracten. Als dusdanig geldt de concrete taakinvulling en niet de context van de werkgever (bijvoorbeeld 'ambtenaar') als oordeelscriterium. Wij ijveren ervoor dat het statuut van 'hulpverlener' in het arbeidscontract expliciet vermeld staat en dat de betrokken overheden (gemeentelijk, provinciaal, regionaal en federaal) dit beroepsgeheim respecteren.

Wat meldt de hulpverlener / welzijnswerker aan de justitiële medewerker? Wat niet?

Onduidelijke wetgeving

De wetgeving is zeer vaag over welke informatie er al dan niet kan worden doorgegeven aan justitiële medewerkers.

Artikel 458 van het strafwetboek (zie bijlage 4) spreekt enkel over *'geheimen die zijn toevertrouwd uit hoofde van hun staat of beroep'*. Maar wat zijn 'geheimen'? De alcohol- en drughulpverlening verstaat hieronder in elk geval:

Alle informatie, feiten of gegevens
- uit verleden, heden of toekomst die betrekking hebben op of uitgaan van het individu, met name: zijn lichaam, gedachten, gevoelens, attitude, kennis, gedrag,…
- die de hulpverlener, die binnen het gezondheids- en welzijnsperspectief handelt, uit hoofde van zijn/haar statuut of beroep, d.i. in het kader van ofwel een reeds bestaande ofwel een initiële hulpverleningsrelatie, zelf waargenomen heeft, of waarvan hij/zij kennis heeft genomen (hetzij schriftelijk, hetzij mondeling).
  Dit laatste betekent ofwel van een andere hulpverlener die onder hetzelfde beroepsgeheim valt (het zogenaamde 'gedeeld beroepsgeheim'), ofwel rechtstreeks van de cliënt zelf, die deze informatie uitgaande van een aan een hulpverleningsrelatie gekoppelde garantie van vertrouwen heeft meegedeeld en die, in het geval er een overleg gepland is met een andere hulpverlener waarvan eenzelfde garantie van beroepsgeheim gegarandeerd is, toestemming heeft gegeven deze informatie met de betreffende hulpverlener te delen.

Justitiële medewerkers informeren over *algemene* settinggerichte aspecten zoals het programma, de setting, de hulpverleningsmogelijkheden, adequate manieren van doorverwijzen, alternatieve afhandelingmethodes, enz. is geen probleem. Het doorgeven van deze niet persoonsgebonden informatie aan justitiële medewerkers is op het vlak van beroepsgeheim dan ook geen struikelblok, aangezien het gaat om informatie die een hulpverlener aan iedereen kan verstrekken.

Dit is duidelijk van een andere orde dan bijvoorbeeld het doorgeven van het feit of een *welbepaalde* persoon al dan niet in het behandelprogramma zit.

Wettelijke uitzonderingen op het beroepsgeheim

Art. 458 voorziet twee uitzonderingen: de getuigenis in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) en de wet die verplicht geheimen bekend te maken.

Getuigenis in rechte:

Het afleggen van een getuigenis in rechte is het afleggen van een mondelinge of schriftelijke verklaring ten aanzien van om het even welke autoriteit die het recht heeft getuigenissen te verzamelen. Het kan gaan om een getuigenis voor strafgerechten, burgerlijke rechtbanken en ook voor administratieve en tuchtrechtbanken. Verklaringen die worden afgelegd voor de onderzoeksrechter worden eveneens beschouwd als een getuigenis in rechte. Merk op dat een getuigenis in rechte niet kan gebeuren voor politieambtenaren.[5] De (onderzoeks)rechter kan deze opdracht immers niet delegeren aan een politieambtenaar. Een schending van het beroepsgeheim kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het verkregen bewijs en het weren van de aangifte in de verdere rechtsgang.[6]

Het afleggen van een getuigenis in rechte creëert een **spreekrecht**, geen spreekplicht, om toevertrouwde geheimen bekend te maken en toch niet strafrechtelijk vervolgd te worden. De hulpverlener blijft echter verplicht de deontologische code van zijn beroep na te leven en kan nog steeds tuchtrechtelijk vervolgd worden.

Een hulpverlener die wordt opgeroepen is verplicht te verschijnen, tenzij hij een wettige reden heeft om dit niet te doen. De eed dient steeds afgelegd te worden. De uitzondering voorziet echter een spreekrecht en geen spreekplicht. De hulpverlener kan zich dan ook, afhankelijk van de vraag, nog steeds beroepen op zijn zwijgrecht. Dit moet gebeuren voor elke vraag afzonderlijk. De hulpverlener, niet de cliënt, zal beoordelen in welke mate het opportuun is om al dan niet te spreken. Ervan uitgaand dat het beroepsgeheim in de eerste plaats de cliënt beschermt, bestaat er voor de hulpverlener ons inziens weinig of geen reden om zich te beroepen op het beroepsgeheim indien dit in het belang van de cliënt is, of indien door het zwijgen de belangen van de cliënt kunnen geschaad worden.[7] De hulpverlener kan zich niet op willekeurige wijze op zijn beroepsgeheim beroepen, deze weigering is onderworpen aan een controle van de rechterlijke macht. [8]

Wettelijke verplichting tot bekendmaking:

Bepaalde wettelijke verplichtingen zorgen voor uitzonderingen op het beroepsgeheim. We bespreken hier achtereenvolgens de artikelen 458bis Strafwetboek en 29 en 30 Wetboek van Strafvordering.

Art. 458bis:

De wet van 28/11/2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen bevat een uitzondering op het beroepsgeheim. Deze wet werd 01/04/2001 algemeen toepasselijk voor druggebruik (dus niet louter van toepassing op minderjarigen!) binnen de volgende wettelijke kaders:

- Vrijheid onder voorwaarden (alternatief voor voorlopige hechtenis);
- Voorwaardelijke invrijheidstelling (alternatief voor hechtenis);

[5] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 132-132.
[6] Antwerpen 25 november 1995, *R.W.* 1994-95, 25.
K.I. Antwerpen 2 november 2000, *Limb. Rechtsl.*, 2002, 192, noot J. KERKHOFS.
Cass. 1 februari 2006, *Arresten van het Hof van Cassatie*, 2006 (2), 252-253.
[7] Het hof van beroep te Brussel stelde dat een geneesheer het recht en zelfs de plicht heeft zijn beroepsgeheim te verbreken wanneer het belang van de patiënt dit vereist (Brussel, 24 februari 1988, J.T., 1988, 1028).
[8] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 132-137.

Deze wetsbepalingen zijn derhalve niet van toepassing voor druggebruikers op de bemiddeling in strafzaken, de (praetoriaanse) probatie en de vrijheid op proef van geïnterneerden, maar ook niet op doorverwijzingen vanuit politiediensten.

In deze wet wordt het volgende gesteld:

Indien de voorwaarden die bepaald zijn het volgen van een begeleiding of een behandeling opleggen, nodigt de bevoegde instantie (rechter, commissie,…) de betrokkene uit om een bevoegde persoon of dienst te kiezen. Die keuze wordt aan de bevoegde instantie ter goedkeuring voorgelegd.

Deze dienst of persoon die de opdracht aanneemt, brengt aan de bevoegde instantie, binnen de maand na de invrijheidstelling (of na het begin van de begeleiding of behandeling) en telkens als de dienst of persoon het nuttig acht, of op verzoek van de bevoegde instantie en ten minste om de 6 maanden (2 bij V.O.V.) verslag uit over de begeleiding of de behandeling.

Het bedoelde verslag handelt over de volgende punten:

1) *De daadwerkelijke aanwezigheden van de betrokkene op de voorgestelde raadplegingen;*
2) *De ongewettigde afwezigheden;*
3) *Het eenzijdig stopzetten van de begeleiding of de behandeling door de betrokkene;*
4) *De moeilijkheden die bij de uitvoering daarvan gerezen zijn;*
5) *De situaties die een ernstig risico inhouden voor derden.*

De bevoegde dienst of de bevoegde persoon moet de bevoegde instantie op de hoogte brengen van het stoppen van de begeleiding of de behandeling.

De therapeut of de dienst heeft de vrijheid om de opdracht al dan niet aan te nemen. Dit wil echter ook zeggen dat een drughulpverlener die een cliënt onder deze statuten (V.O.V. en V.I.) begeleidt, **verplicht** is het bovenstaande te rapporteren aan de bevoegde instantie (rechter, commissie,…). [9] Dit is een duidelijke uitzondering op het beroepsgeheim.

Wat de inhoud van het verslag betreft kunnen er interpretatieverschillen ontstaan:

- Wat zijn 'moeilijkheden' die bij de uitvoering gerezen zijn?
- Wat zijn 'situaties die een ernstig risico inhouden voor derden'?

In dit verband dienen volgende bemerkingen gekaderd te worden:

1) Met 'moeilijkheden die bij de uitvoering daarvan zijn gerezen' bedoelt de wetgever 'feitelijke moeilijkheden' en geen 'therapeutische moeilijkheden'. Uit de voorbereidende handelingen blijkt dat de inhoud van de therapie door het beroepsgeheim beschermd blijft.[10]
2) Met de woorden 'de situaties die een ernstig risico inhouden voor derden' verwijst de wetgever naar het concept 'noodtoestand' (zie verder).

De inhoud van de overgemaakte verslagen dient aan de cliënt te worden meegedeeld.

Een verdere uitbreiding van de uitzonderingen voorzien in art. 458bis kwam er in de Wet van 30/11/2011 (BS 20/01/2012). Deze wet tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, kwam er naar aanleiding van het misbruik van minderjarigen door de kerk.

Het artikel 458bis werd als volgt gewijzigd:

---

[9] VANDER LAENEN, F. The end of the affair? Het beroepsgeheim in de samenwerking tussen justitie en de hulpverlening. *Panopticon,* 2011 (4), 1-11.
[10] Parlementaire handelingen: 3^{e} gewone zitting van de 50ste zittingsperiode DOC 50 0695/009 58-61.

"Art. 458bis. Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377 (nvdr Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting)*, 392 tot 394* (nvdr doodslag en moord), *396 tot 405ter* (nvdr kindermoord, doodslag door vergiftiging, opzettelijke slagen en verwondingen, vergiftiging,…), 409 *(*verminking genitaliën)*, 423* (verlaten of in behoeftige toestand achterlaten van kinderen of onbekwamen), *425, 426* (onthouden van voedsel of verzorging aan minderjarigen en aan onbekwamen)*, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis* (nvdr schuldig verzuim)*, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met behulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen."*

Deze wetswijziging impliceert dat er een **spreekrecht** ontstaat voor bovenvermelde misdrijven. Cliënten binnen de alcohol- en drughulpverlening kunnen ons inziens 'kwetsbaar' zijn door 'een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek' daardoor kan dit artikel tevens op hen van toepassing zijn. Hierdoor kan men voor bovenstaande misdrijven deze ter kennis brengen aan de Procureur des Konings. Het laatste deel van dit artikel werd duidelijk geënt op het begrip noodtoestand uit de rechtspraak (zie infra).

Andere wettelijke bepalingen die dikwijls aangehaald worden in de discussie over het beroepsgeheim zijn de artikelen 29 en 30 van het wetboek voor strafvordering (Sv.).

"Artikel 29 Sv. Iedere gestelde overheid, ieder openbaar officier of ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of van een wanbedrijf is verplicht daarvan dadelijk bericht te geven aan de procureur des Konings…"

Artikel 29 Sv. is enkel van toepassing op werknemers en ambtenaren van overheidsdiensten. Deze kunnen echter gedetacheerd zijn naar de alcohol- en drughulpverlening. De ambtelijke aangifteplicht zegt dat men feiten waarvan men kennis krijgt tijdens de uitoefening van het ambt, ter kennis moet brengen aan de procureur des Konings. Deze regel heeft vooral een moreel karakter aangezien de wet geen strafrechtelijke sanctie verbonden heeft aan de overtreding ervan. Een tuchtrechtelijke sanctie en een burgerrechtelijke vervolging zijn echter wel mogelijk.[11] De vraag of artikel 29 Sv. een voldoende grond vormt om vertrouwelijke informatie te mogen bekendmaken wordt in de literatuur fel betwist. Een meerderheid van de auteurs meent dan ook dat artikel 29 Sv. hulpverleners-ambtenaren niet ontslaat van hun beroepsgeheim.[12]

"Artikel 30 Sv. Ieder die getuige is geweest van een aanslag, hetzij tegen de openbare veiligheid, hetzij op iemands leven of eigendom, is eveneens verplicht daarvan bericht te geven aan de procureur des Konings,…"

Artikel 30 Sv. de zogenaamde private aangifteplicht. Een belangrijk element in art 30 Sv. is dat men getuige geweest moet zijn van bovengenoemde feiten. Het gaat in de eerste plaats om een morele verplichting, het niet-nakomen ervan wordt als dusdanig niet juridisch gesanctioneerd. Een

[11] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 142-143.
[12] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 145.
DEMANET, G. Secret professionnel et collaboration entre juristes et thérapeutes dans les secteurs de la toxicomanie et des enfants victimes de mauvais traitement*, Rev. Dr. Pén.*, 1990, 334.

burger kan echter wel burgerrechtelijk vervolgd worden indien hij door het niet melden schade veroorzaakt. Een tuchtrechtelijke vervolging is enkel mogelijk bij ambtenaren.[13]

Het is niet ondenkbaar dat een hulpverlener in een situatie terecht komt waarbij het beroepsgeheim in conflict komt met de private aangifteplicht.

De hulpverlener zal dan moeten afwegen welke wettelijke verplichting op dat ogenblik primeert, dit rekening houdend met de ernst van de feiten, het maatschappelijk en individueel belang en de deontologische regels van zijn beroepsgroep.

Enkele voorbeelden:

- Een gedetacheerde hulpverlener (gemeentepersoneel) hoort van zijn cliënt dat hij af en toe drugs meebrengt voor zijn vrienden. Wettelijk gezien 'dealt' de cliënt aan zijn vrienden. De hulpverlener laat het beroepsgeheim primeren.
- De hulpverlener (geen ambtenaar) verneemt van een andere cliënt dat iemand die bij hem in begeleiding is, iemand ernstig verwondt en levenloos achterlaat. In deze situatie is het logisch dat de hulpverlener een melding doet. Het maatschappelijk belang is groter dan het individueel belang van de cliënt in deze.

In deze laatste casus speelt artikel 422 bis van het strafwetboek tevens een rol. Dit artikel handelt over het schuldig verzuim.

"Art. 422 bis Sw. Met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboeten van 50 euro tot 500 euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld, hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen. Voor het misdrijf is vereist dat de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen. Heeft de verzuimer niet persoonlijk het gevaar vastgesteld waarin de hulpbehoevende verkeerde, dan kan hij niet worden gestraft, indien op grond van de omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was."

Het artikel op het schuldig verzuim is tevens sterk gerelateerd aan het begrip noodtoestand zoals dit in de rechtspraak werd uitgewerkt. Beide situaties zijn echter zeer uitzonderlijk in een hulpverleningscontext.

Door de rechtspraak ontwikkelde uitzondering: begrip noodtoestand [14]:

De noodtoestand is een door de rechtspraak ontwikkelde rechtvaardigingsgrond die wordt gedefinieerd als een situatie waarin het overtreden van strafrechtelijke bepalingen het enige middel is om andere meer belangrijke rechtsgoederen of belangen te vrijwaren.

Opdat een situatie als noodtoestand kan worden gekwalificeerd, moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan:

1) Er moet een onmiddellijke noodzakelijkheid bestaan tot vrijwaring van het te beschermen belang. Er moet een daadwerkelijk gevaar dreigen. De aantasting van het beschermde rechtsgoed moet bovendien "zeker, actueel, ernstig en noodzakelijk" zijn.
2) Het rechtsgoed dat wordt bedreigd en dat men wil beschermen, moet van een hogere of minstens gelijke waarde zijn dan het rechtsgoed dat men zal schenden. Binnen onze rechtsorde wordt de fysieke integriteit beschouwd als hoogste rechtsgoed. Vandaar dat het Hof van Cassatie de bescherming van de fysieke en seksuele integriteit ook hoger acht dan de bescherming van het beroepsgeheim.

[13] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 141-142.
[14] Bron: Van der Straete, I., & Put, J. (2005) *Beroepsgeheim en hulpverlening*. Die Keure, Brugge, 159-160.

3) Het bedreigde rechtsgoed kan niet op een andere manier worden gevrijwaard. De schending van het beroepsgeheim is de enige mogelijkheid om de andere “hogere” waarde te beschermen.

Gedeeld beroepsgeheim met hulpverleners binnen justitie

Met betrekking tot het doorgeven van informatie aan hulpverleners die werken binnen justitie stellen wij dat het ‘gedeeld beroepsgeheim’, waarop zij zich soms willen beroepen, hier niet toegepast kan worden omwille van de justitiële werkcontext en de andere finaliteit waarbinnen zij handelen. Het rechtmatig delen van het geheim vereist niet alleen dat de deelgenoot gebonden is door het beroepsgeheim. Even belangrijk is dat het onthullen van vertrouwelijke gegevens enkel kan gebeuren aan hulpverleners die betrokken zijn bij de hulpverlening aan een welbepaalde cliënt en die bovendien optreden met dezelfde finaliteit.[15] De justitieassistent heeft duidelijk een ambtsgeheim en een beroepsgeheim, dit beroepsgeheim geldt echter niet naar de opdrachtgever. Zittend op een dubbele stoel zijn zij enerzijds hulpverleners, maar anderzijds blijven zij rapportageplicht behouden ten opzichte van hun opdrachtgevers en hebben zij tevens een controlerende functie, dus een andere finaliteit. Dit impliceert dat justitieassistenten niet kunnen deelnemen aan cliëntoverleg met andere hulpverleners en zich niet kunnen beroepen naar de alcohol- en drughulpverlening op het gedeeld beroepsgeheim. Hierover bestaat binnen de rechtsleer overeenstemming. [16]

[15] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 212.
[16] VANDER BEKEN, T. en KETELS, B. (2011) Dansen op de brug. Enkele reflecties over het beroepsgeheim van de justitieassistent. *Panopticon,* 2011 (4), 53-61.

Het beroepsgeheim in de dagdagelijkse praktijk

In dit deel bespreken we op welke manier er kan omgegaan worden met vragen over beroepsgeheim. Veel hulpverleners hebben nood aan concrete handvatten om in de praktijk te gebruiken.

In de eerste plaats is er nood aan duidelijkheid binnen de instelling en het zorgcircuit waarbinnen de hulpverlener werkt. Het is aan te bevelen om binnen de instelling, maar ook binnen een zorgnetwerk, voorafgaandelijk duidelijke afspraken te maken over het omgaan met beroepsgeheim naar justitiële en politionele actoren. Daarnaast worden deze afspraken best door de directie geëxpliciteerd naar de justitiële actoren in de regio, om discussies met individuele hulpverleners (zeker in crisissituaties) te vermijden.

Drie belangrijke vragen om te beantwoorden alvorens te communiceren: Wie? Wat? Hoe?

Wie?

Wie communiceert er met politie en justitie?

Een mogelijke manier van werken is om één of meerdere contactpersonen aan te stellen binnen de instelling die de communicatie met politie en justitie doen. Dikwijls zijn hulpverleners niet vertrouwd met de verschillende juridische statuten. Dit maakt het moeilijk om in te schatten wat wel of niet kan of moet gecommuniceerd worden. Eén of meerder medewerkers aanstellen om dit te doen, geeft het voordeel dat zij zich kunnen specialiseren in de verschillende juridische statuten en steeds op dezelfde manier omgaan met het geven van informatie aan politie of justitie.

Wie stelt de vraag?

Afhankelijk van wie de vraag stelt, kan er al dan niet gecommuniceerd worden. In principe kan er geen informatie worden doorgegeven aan politiediensten. Merk op dat een getuigenis in rechte niet kan gebeuren voor politieambtenaren.[17] De (onderzoeks)rechter kan deze opdracht immers niet delegeren aan een politieambtenaar. Een schending van het beroepsgeheim kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het verkregen bewijs en het weren van de aangifte in de verdere rechtsgang.[18]

In het kader van een vrijwillige doorverwijzing door politiediensten voor een begeleidingsadvies wordt enkel advies gegeven aan de cliënt zelf.

Afhankelijk van het juridisch statuut van de cliënt kan de communicatie enkel gebeuren aan de opdrachtgever of de justitieassistent die de cliënt begeleidt.

Wat communiceren?

Wat men kan communiceren hangt af van het juridisch statuut waaronder een cliënt valt en de manier waarop de cliënt werd doorverwezen.

1) De cliënt meldt zich vrijwillig aan, maar heeft tevens een juridisch statuut waarin geen voorwaarde tot drughulpverlening staat;
2) De cliënt meldt zich zelf aan of werd doorverwezen, maar heeft een voorwaarde tot een begeleiding door de drughulpverlening:

[17] VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 2005, p. 132-132.
[18] Antwerpen 25 november 1995, *R.W.* 1994-95, 25.
K.I. Antwerpen 2 november 2000, *Limb. Rechtsl.*, 2002, 192, noot J. KERKHOFS.
Cass. 1 februari 2006, *Arresten van het Hof van Cassatie*, 2006 (2), 252-253.

a. De cliënt heeft een V.O.V. of V.I.
b. De cliënt heeft een ander juridisch statuut

Vrijwillige cliënt met een juridisch statuut, maar zonder voorwaarde tot drughulpverlening:

Bij een vrijwillige cliënt met een juridisch statuut, maar zonder specifieke voorwaarde, is het beroepsgeheim onverkort van toepassing. In principe wordt er niet gecommuniceerd naar politionele of juridische instanties.

In het belang van de cliënt kan het nuttig zijn om bijvoorbeeld aanwezigheden te kunnen bewijzen. De hulpverlener kan dit op papier zetten voor de cliënt. De cliënt zelf is verantwoordelijk om deze informatie al dan niet door te geven aan politie of justitie.

De cliënt meldt zich vrijwillig aan, maar blijkt achteraf een voorwaarde tot begeleiding te hebben:

In principe zal deze cliënt gezien worden als een vrijwillige cliënt. De informatie die gevraagd wordt door justitie zal, net als bij een cliënt zonder een voorwaarde, via de cliënt kunnen doorgegeven worden. Wat op papier kan gezet worden is afhankelijk van het statuut (zie hieronder).

De cliënt meldt zich zelf aan of wordt doorverwezen, en heeft een voorwaarde tot een begeleiding door de drughulpverlening: de cliënt heeft een V.O.V. of V.I. of de cliënt heeft een ander juridisch statuut

De cliënt heeft een voorwaarde in het kader van een V.O.V. of V.I.:

Bij deze statuten bepaalde de wetgever wat er gerapporteerd dient te worden en op welk ogenblik dit dient te gebeuren. Op het moment dat een dienst aanvaardt om een cliënt te begeleiden in één van deze statuten dient men te rapporteren op welbepaalde tijdstippen.

Deze rapportage dient het volgende te omvatten:

1) De daadwerkelijke aanwezigheden van de betrokkene op de voorgestelde raadplegingen;
2) De ongewettigde afwezigheden;
3) Het eenzijdig stopzetten van de begeleiding of de behandeling door de betrokkene;
4) De moeilijkheden die bij de uitvoering daarvan gerezen zijn;
5) De situaties die een ernstig risico inhouden voor derden.

Men moet tevens de doorverwijzer / opdrachtgever laten weten dat de begeleiding of behandeling werd stopgezet.

Wanneer moet men rapporteren bij V.O.V. en V.I.?

1) Binnen één maand na de invrijheidstelling (of na het begin van de begeleiding of behandeling);
2) Ten minste om de twee maanden bij V.O.V.;
3) Ten minste om de zes maanden bij V.I.;
4) Op verzoek van de doorverwijzer / bevoegde instantie;
5) Op eigen initiatief indien men dit nuttig acht.

De cliënt heeft een ander juridisch statuut

Bij druggebruikers is er voor de **andere juridische statuten** (bemiddeling in strafzaken, praetoriaanse of andere probatie, V.L.V., begeleidingsadvies,…) **geen wetgevend kader** voorzien.

Ons inziens kan sommige cliëntinformatie wel aan justitiële medewerkers worden doorgegeven, op voorwaarde dat:

- De cliëntinformatie kadert in een vooraf vastgelegd samenwerkingsverband, zoals bijvoorbeeld de wettelijk geregelde alternatieve gerechtelijke maatregelen, proefzorgprojecten,…;
- Er bij het vastleggen van criteria wordt uitgegaan van wat voor de justitiële medewerker wezenlijk onontbeerlijk is voor het opvolgen van de gestelde voorwaarden; het gaat hier over 'wat de justitiële partner *moet* weten';
- Er bij het vastleggen van de criteria rekening wordt gehouden met de finaliteit en de visie van de hulpverlening; het gaat hier over 'wat de hulpverlener *kan* melden'.

Bijgevolg kan de hulpverlener onder deze voorwaarden als dusdanig wel het volgende melden zonder afbreuk te doen aan het beroepsgeheim:

- Het aanvatten van een begeleiding of behandeling;
- De aanwezigheden;
- Het afgerond hebben van een begeleiding of behandeling;
- Het eenzijdig afgebroken hebben van een begeleiding of behandeling;
- Belangrijke veranderingen binnen het begeleidingsplan, zoals bijvoorbeeld een doorverwijzing naar een andere hulpverleningsdienst.

Inhoudelijke informatie *van* de cliënt (zijn persoonlijk verhaal en belevingen bijvoorbeeld) en *over* de cliënt (zijn evoluties in het veranderingsproces bijvoorbeeld) vallen onder het beroepsgeheim. Dit impliceert dat:

- Evenmin de goed lopende dingen worden doorgegeven (om voor de cliënt bijvoorbeeld een goed woordje te doen);
- Het beter kennen van een justitiële medewerker en de hiermee gepaard gaande informele omgang niet mag leiden tot het geven van meer informatie;
- De resultaten van urinetesten niet worden meegedeeld door de hulpverlener aan de justitiële medewerker;
- Strafbare feiten vernomen van de cliënt zelf tijdens de behandeling of begeleiding eveneens niet worden gemeld.

We willen ook nog opmerken dat het op de hoogte brengen van de cliënt over de wijze van informatieoverdracht integraal deel uitmaakt van het samenwerkingsverband. Door in het aanbod in te stappen, aanvaardt de cliënt automatisch de rapporteringsmodaliteiten. Deze worden op voorhand geëxpliciteerd aan de cliënt.

Hoe rapporteert de hulpverlener aan de justitiële medewerker?

Vooreerst moeten we een onderscheid maken tussen formele rapportering en cliëntgericht overleg.

Formele rapportering betreft de *voorziene en afgesproken informatieoverdracht*, waarbij de cliëntinformatie voldoet aan de drie voornoemde voorwaarden (gekaderd in een vooraf vastgelegd samenwerkingsverband, wat de justitiële partner moet weten en wat de hulpverlener vanuit zijn positie of statuut kan zeggen). Formele rapportering dient *steeds schriftelijk* te gebeuren.

Hiernaast kan het soms nodig zijn, in geval van bijvoorbeeld *urgenties of onvoorziene omstandigheden (bijvoorbeeld gebruik in een leefgroep, waardoor iedereen opnieuw een intakeprocedure moet doorlopen)*, om met de justitiële medewerker cliëntgericht overleg te plegen over *praktische afspraken*, waarbij ook hier de cliëntinformatie moet voldoen aan de drie voornoemde voorwaarden. Dit overleg kan omwille van de efficiëntie en de noodwendigheid wel *telefonisch* gebeuren.

Bij de vraag of de rapportering op *initiatief* van de hulpverlener dient te gebeuren dan wel *ad hoc op vraag* van de justitiële medewerker, opteert de alcohol- en drughulpverlening voor het laatste omdat dit positioneel gezien het zuiverst is. Aangezien de justitiële medewerker vragende partij is voor het starten van een begeleiding of behandeling, lijkt het ons het meest logisch dat het tijdig bekomen van de nodige informatie zijn verantwoordelijkheid is.

De centrale rol van de cliënt bij deze intersectoriële informatieoverdracht

Recht op weten

Wanneer de hulpverlener cliëntinformatie aan de justitiële medewerker rapporteert of telefonisch overleg pleegt, dient de cliënt te allen tijde bij deze informatieoverdracht betrokken te worden.

Bij de formele rapportering, die steeds schriftelijk gebeurt, moet de cliënt steeds de kans hebben 'voor gelezen' te ondertekenen.

Bij cliëntgericht overleg over praktische (meestal urgente) afspraken dient de cliënt in de mate van het mogelijke aanwezig te zijn.

Tevens dienen er met de cliënt vooraf afspraken gemaakt te worden rond informatieoverdracht bij niet-akkoordverklaring van de cliënt: welke informatie kan er in dit geval tóch doorgegeven worden?

Responsabilisering

De verantwoordelijkheid van de informatieoverdracht ligt bij de cliënt. Dit wil zeggen dat de cliënt zoveel mogelijk geresponsabiliseerd moet worden in het zelf doorgeven van de gevraagde informatie, zoals bijvoorbeeld de uitslag van een urinetesting of een aanwezigheidsattest. Het is immers de verantwoordelijkheid van de cliënt om te 'bewijzen' dat hij zich aan de justitiële voorwaarden houdt.

Indien de justitiële medewerker meer informatie wenst dan de door de cliënt afgeleverde informatie, dient er bij voorkeur een trio-overleg gepland te worden.

De cliënt kan verder ook gestimuleerd worden zelf het initiatief te nemen zijn justitieassistent uit te nodigen voor het bespreken van zijn juridische situatie.

In ieder geval dient het overleg met de justitiële partners binnen de instelling zo efficiënt mogelijk georganiseerd te worden, niet alleen in functie van duidelijkheid, afstemming en snel op de bal spelen, maar ook in functie van de mate van inspraak van de cliënt.

Ook hier gaat de voorkeur uit naar het uitwerken van een duidelijke instellingspolitiek, conform de richtlijnen van deze tekst, waarbij het voor ieder personeelslid duidelijk is hoe en wanneer de cliënt betrokken en geresponsabiliseerd dient te worden.

Bijlagen

1. Juridische bruggen naar de drughulpverlening
2. Overzicht van de juridische maatregelen in welk kader de justitiële sector meerderjarige druggebruikers naar de hulpverlening doorverwijst (schema 1)
3. Artikel 458 en 458bis van het Strafwetboek

Bijlage 1: Juridische bruggen naar de drughulpverlening

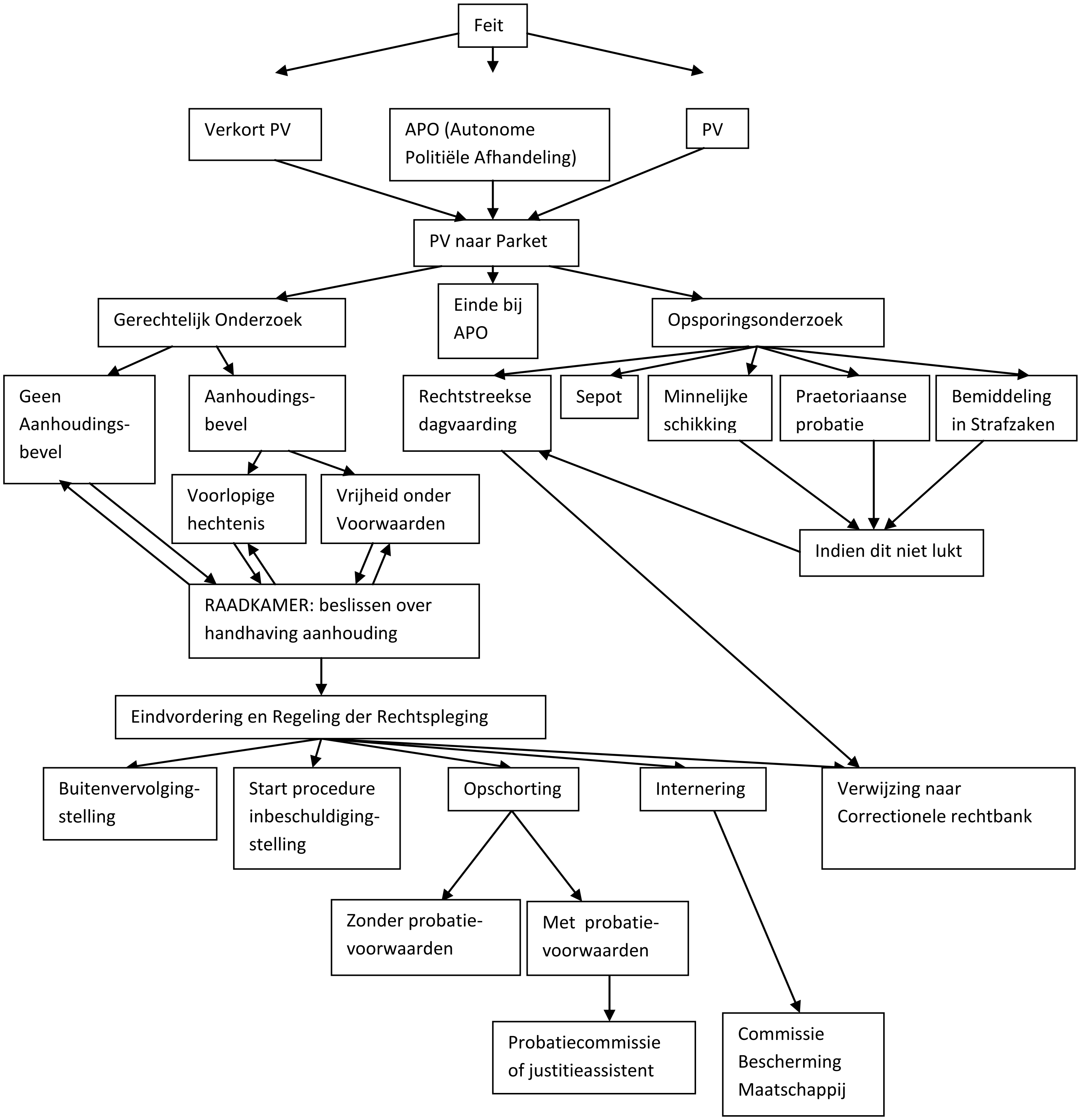
Bronnen:
- Vander Laenen, F. & Vanderplasschen, W. (2012) *Samenwerking justitie en hulpverlening*. In Larcier Wet en Duiding, Drugwetgeving 2012, 18-19.
- Vander Laenen, F. (in druk). 'Goede afspraken maken goede vrienden', Beroepsgeheim bij patiënten die ook justitiecliënt zijn. In: Dijkhoffz, W. & Vercruyssen, W. (eds). *Handboek werken met patiënten*. Losbladige uitgave. Politeia: Brussel.

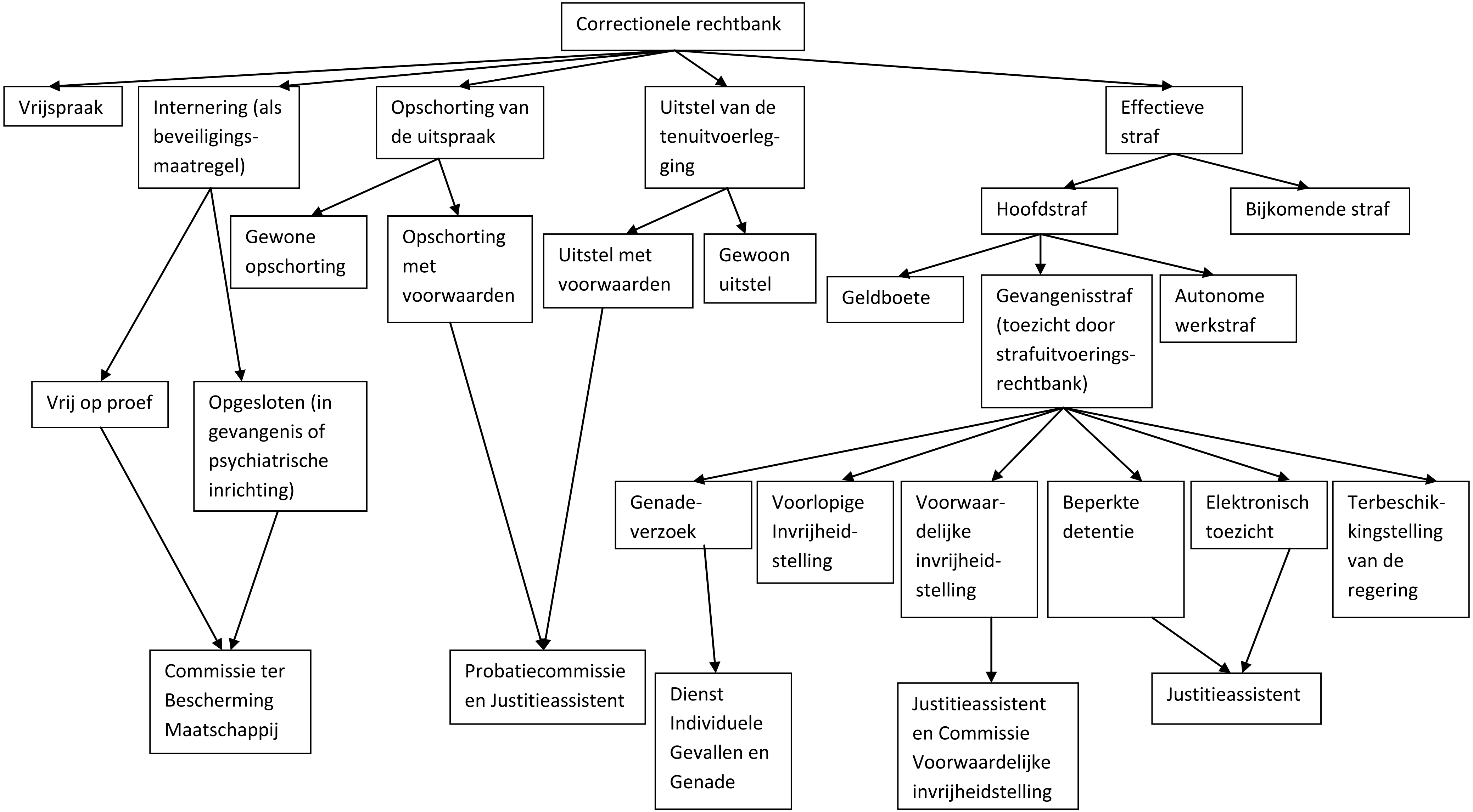
Niveau	Benaming	Link met de drughulpverlening	Juridische basis
Politie		Politie informeert persoon over vrijwillige hulpverlening	Art. 9ter Drugwet, in het kader van een bestuurlijke aanhouding (Ingevoegd in de Drugwet op basis van art. 38 van de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen, BS 28 juli 2006)
Parket	Sepot mits politievermaning	Politie vermaant persoon	MO van 2003
	Sepot na doorverwijzing naar de drughulpverlening	Parket informeert persoon over de drughulpverlening	MO van 2003 (In de MO van 2003 wordt in de formulering een onderscheid gemaakt tussen seponering bij cannabis: "seponering met, eventueel, waarschuwing door de politie en/of doorverwijzing naar een gespecialiseerde dienst voor hulpverlening aan drugsverslaafden of naar een gespecialiseerde oriëntatiedienst voor drugverslaafden" en andere illegale drugs: "seponering met waarschuwing van de politie en eventueel informatieverstrekking over het hulpnetwerk").
	Therapeutisch advies (stuk in het dossier kan leiden tot sepot, hoewel dit niet hoeft)	Politie verwijst door naar drughulpverlening, onder toezicht parket	
	Bemiddeling in strafzaken (verval strafvordering)	Parket legt voorwaarde tot hulpverlening op, maximum zes maanden (voor zover het een misdrijf met geïdentificeerd slachtoffer betreft)	Art. 216ter Wetboek van Strafvordering
	Praetoriaanse probatie (sepot)	Parket stelt drughulpverlening voor, maximum 6 maanden	MO van 2003 (in de MO van 2003 wordt pretoriaanse probatie omschreven als "uitzonderlijke en met redenen omklede beslissing van het parket die ertoe strekt de zaak te seponeren naar gelang van de motivatie van betrokkene om zijn gedrag aan te passen door aan bepaalde

			voorwaarden na te leven, bv. Geen recidive, wegblijven uit het drugmilieu, ontwenning")
Gerechtelijk onderzoek	Vrijlating onder voorwaarden	Onderzoeksrechter legt voorwaarde tot hulpverlening op, maximum 3 maanden (verlengbaar met telkens maximum 3 maanden)	Art. 35 Wet Voorlopige Hechtenis (wet van 20 juli 1990 betreffende de Voorlopige hechtenis, BS 14 augustus 1990)
Rechtbank	Probatie-opschorting of uitstel	Rechter legt voorwaarde tot hulpverlening op, maximum 5 jaar	Wet 26 juni 1964 + uitgebreide mogelijkheden o.b.v. art. 9 Drugwet (art. 9 van de Drugwet laat toe (probatie)uitstel of –opschorting uit te spreken voor drugmisdrijven, ongeacht het strafrechtelijk verleden van betrokkene. Ook druggebruikers die dealen om het eigen gebruik te financieren, komen in aanmerking voor (probatie)uitstel of opschorting, zolang zij dealen aan 16-jarigen of ouder en er geen andere verzwarende omstandigheden zijn. Het gunstregime geldt zelfs wanneer iemand bijvoorbeeld een overval pleegt om met het geld van de overval drugs te kopen. (F. SCHUERMANS, "Drugswetgeving: belangrijke wijzigingen", RABG 2003 (3), 703-708; F. VANDER LAENEN, "De drugwetgeving" in J. CASSELMAN en H. KINABLE (ed.), *Het gebruik van illegale drugs, Multideimensioneel bekeken,* Heule, UGA, 2007, 251-264).
Strafuitvoering	Voorwaardelijke invrijheidstelling (VI)	Strafuitvoeringsrechtbank legt voorwaarde tot hulpverlening op (De proeftijd is gelijk aan de duur van de vrijheidsstraf die de veroordeelde nog moest ondergaan op de dag waarop de beslissing betreffende de VI uitvoerbaar is geworden. De proeftijd kan evenwel niet korter zijn dan twee jaar).	Wet externe rechtspositie 2006 (Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, BS 15 juni 2006).
	Elektronisch toezicht (E.T.)	Straffen tot en met drie jaar: gevangenisdirecteur legt voorwaarde tot drughulpverlening op Straffen meer dan 3 jaar: Strafuitvoeringsrechtbank legt voorwaarde tot drughulpverlening op (De proeftijd is maximum 6	Wet externe rechtspositie 2006 Ministeriële Omzendbrief nr. 1803 van 25 juli 2008 betreffende de reglementering elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit.

		maanden (1 keer verlengbaar met maximum 6 maanden)	

Bijlage 2: Overzicht van de juridische maatregelen in welk kader de justitiële sector meerderjarige druggebruikers naar de hulpverlening doorverwijst (schema 1)

Correctionele rechtbank
Vrijspraak
Internering (als beveiligings-maatregel)
Opschorting van de uitspraak
Uitstel van de tenuitvoerleg-ging
Effectieve straf
Gewone opschorting
Opschorting met voorwaarden
Uitstel met voorwaarden
Gewoon uitstel
Hoofdstraf
Bijkomende straf
Geldboete
Gevangenisstraf (toezicht door strafuitvoerings-rechtbank)
Autonome werkstraf
Vrij op proef
Opgesloten (in gevangenis of psychiatrische inrichting)
Genade-verzoek
Voorlopige Invrijheid-stelling
Voorwaar-delijke invrijheid-stelling
Beperkte detentie
Elektronisch toezicht
Terbeschik-kingstelling van de regering
Commissie ter Bescherming Maatschappij
Probatiecommissie en Justitieassistent
Dienst Individuele Gevallen en Genade
Justitieassistent en Commissie Voorwaardelijke invrijheidstelling
Justitieassistent

Bijlage 3

Artikel 458 van het strafwetboek

Artikel 458 SW (bijwerking t.e.m. B.S. 30/06/1997):

"Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht geheimen bekend te maken, worden gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met een geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank."

Artikel 458bis van het strafwetboek

Artikel 458bis SW (bijwerking t.e.m. B.S. 20/01/2012):

"Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425, 426, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met behulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen."

Referenties

- Demanet, G. Secret professionnel et collaboration entre juristes et thérapeutes dans les secteurs de la toxicomanie et des enfants victimes de mauvais traitement*, Rev. Dr. Pén.*, (1990)

- *Federale Beleidsnota Drugs*, Kabinet van Volksgezondheid, Minister M. Aelvoet (2001)

- Jacobs, T. *Interstructurele communicatie en samenwerking tussen hulpverleningsvoorzieningen en politionele en justitiële instanties met respect voor het beroepsgeheim*, Overlegplatform GGZ Vlaams-Brabant (2000)

- *Nota 'Samenwerking drughulpverlening – justitie'* , VAD. Deze tekst is gebaseerd op de discussienota's van twee werkgroepen van het congres drugbeleid 2000 (1999), het beleidsmemorandum van de Belgische drughulpverlening en preventie, de consensustekst van de V.V.B.V., de bevraging 'samenwerking hulpverlening-justitie' van VAD en de discussies van het platform drughulpverlening-justitie van VAD (2000)

- Nouwynck, L. *La position des différents intervenants psycho-medico-sociaux face au secret professionel dans le travail avec les Justiciables*, Revue de droit pénal et de criminologie, jan 2001, mei 2001.

- PCA - IMC DRUGS *Een globaal en geïntegreerd drugsbeleid voor België. Gemeenschappelijke Verklaring van de interministeriële Conferentie Drugs*, Brussel (2010)

- Van der straete, I. en Put, J. *Beroepsgeheim en hulpverlening in Welzijn- Welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, (2005)

- Vanhex, M. *Het beroepsgeheim van hulpverleners: een vloek of een zegen?*, Referatenbundel VAD-studiedag 'Samenwerking drughulpverlening-justitie:synergie of utopie?', Brussel (2000)

- Vande Moortel *Het beroepsgeheim*, Syllabus Ronde Tafels Psychiatrie, Pharmacia & Upjohn (1998)

- Vander Beken, T. en Ketels, B. Dansen op de brug. Enkele reflecties over het beroepsgeheim van de justitieassistent. *Panopticon, (*2011)

- Vander Laenen, F. The end of the affair? Het beroepsgeheim in de samenwerking tussen justitie en de hulpverlening. *Panopticon,* (2011)

- Vander Laenen, F. 'Goede afspraken maken goede vrienden', Beroepsgeheim bij patiënten die ook justitiecliënt zijn. In: Dijkhoffz, W. & Vercruyssen, W. (eds). *Handboek werken met patiënten*. Losbladige uitgave. Politeia: Brussel, (in druk)